

продолжением советских научных школ (преимущественно в России), в то время как большинство начало развивать канадоведческую стезю в период после распада Советского Союза. Основными формами деятельности канадоведческих центров остаются традиционные для науки: научные исследования, конференции, круглые столы, публикации специализированных изданий.

Ключевые слова: канадоведение, постсоветская наука, Канада, Украина, Россия.

Summary

Burtseva M. V. The Centers of Canadian Studies on the Post-Soviet Space (Ukrainian and Russian Case).

The article illustrates Ukrainian and Russian Centers that study various issues of Canadian history, politics, economics and other issues. It shows peculiarities and main direction of the activities of these institutions and their contribution to Canadian Studies in both countries. The paper describes that some centers had become the continuation Soviet scientific schools (mostly in Russia), and some of them started the Canadian studies after the collapse of the Soviet Union. The main form of their activities is traditional for the scholar world: scientific research, conferences and round-tables, publications of specialized volumes.

Keywords: Canadian Studies, post-Soviet science, Canada, Ukraine, Russia.

УДК 930.2:316.343.32(477.7)"17/19"

А. В. Гедьо, К. А. Паршина

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДВОРЯНСТВА ТА ПОЧЕСНИХ ГРОМАДЯН ПІВДНЯ УКРАЇНИ (XVIII – ПОЧАТОК XX СТ.)

Реферат. У статті зроблена спроба прослідити еволюцію правового статусу дворянства та почесних громадян півдня України у межах законодавства Російської імперії.

Простежено прийняття законодавчих документів, які юридично оформлювали і закріплювали правове становище дворянської верстви. Проаналізовано модифікацію стану, права і переваги якого визначалися походженням, в військово-бюрократичній, права якого залежали від державної служби.

Розглядається процес злиття українських і російських соціальних структур після скасування інституту Гетьманщини, законодавчим оформленням чого стала жалувана грамота дворянству 1785 р.

Досліджується поступове оформлення стану почесних громадян, яке було прошарком між дворянством і купецтвом за допомогою якого уряд намагався оберігати дворянство від проникнення чужорідних елементів, підтримати і заохотити торгово-промисловий прошарок суспільства, стимулюючи торгово-підприємницьку та благодійну діяльність.

Проаналізовано законодавчі акти, які регламентували процес нобілітації регіональної аристократії, її інкорпорацію до лав російського дворянства і почесних громадян. Встановлено, що у формуванні аристократії Південної України взяли участь представники різних етносів що свідчить про її поліетнічному складі.

Ключові слова: дворянство, почесні громадяни, законодавчі акти, Південна Україна.

Для вивчення історії таких верств населення, як дворянство та почесні громадяни Півдня України важливим є аналіз правових норм, які юридично підтвердили створення регіональної української еліти.

Зростання інтересу до історії регіональної еліти півдня України відбулося на початку 90-х рр. XX ст. Зокрема в роботах А. Бойка [3; 4], Н. Суревої [27], В. Мільчева [11], С. В. Абросімової [1], Т. Ф. Литвинової [9], Л. Циганенко [28], Ю. Констатнтинової [8], Л. Белоусової [2] та інших дослідників на основі широкого кола архівних джерел було визначено специфіку правової регламентації в поземельній сфері, зроблено спостереження щодо реалізації принципів землеволодіння та землекористування, оформлення регіональних дворянських корпорацій, деяких аспектів етнічної історії регіональної дворянської верстви, визначено

соціальні та етнічні джерела поповнення дворянської корпорації та стану почесних громадян, їх організаційне та правове оформлення, ступінь майнової стратифікації, інтенсивність та специфіка нобілітаційних процесів. здійснено біографічні дослідження.

Метою даної розвідки є вивчення механізмів нобілітації претендентів на дворянство та почесне громадянство в регіоні на підставі аналізу законодавчих актів Російської імперії.

Провідним станом в першій чверті XVIII ст. в Російській імперії стала нова верства суспільства – дворянство. Петро I орієнтувався на створення шляхетної корпорації, яка була б жорстко підпорядкована державним інтересам і виконувала роль постачальника кадрів для управлінської діяльності практично в усіх сферах суспільного життя – в державному апараті, армії, промисловості, судочинстві тощо. Поширився спосіб отримання дворянства, побудований на принципі вислуги відповідного чину на військовій або цивільній службі [28, С.58].

Важливим кроком для закріплення привілеїв дворянства став указ Петра I про єдиноспадкування від 18 березня 1714 р., який закріпив помістя за провідною верствою на праві власності. Таким чином, виник головний привілей дворянства – володіти майном незалежно від служби.

Вперше на законодавчому рівні проголошені організаційно-правові основи статусу дворянства було оформлено указом «О выдаче обер-офицерам на дворянство патентов» від 16 січня 1721 р., в якому зазначалося, що «всі обер-офіцери, які вийшли не з дворян, ... їх діти та нащадки є дворянами і потрібно їм дати патенти на дворянство» [22].

24 січня 1722 р. був опублікований Табель про ранги, згідно з яким служили люди поділялися залежно від чину, військової або цивільної посади на ранги (класи) [23]. Табель про ранги не тільки регулював державну службу, а й вказував на шляхи отримання дворянства. Засоби отримання дворянства вказують на станово-служилий характер нової верстви. Так, першим і найважливішим засобом отримання дворянства була вислуга. Всі чини, вказані в Табелі, розділялися на класи або ранги. Їх нараховувалось 14 для цивільної служби. Особа, яка отримала чин не нижче 8 класу по цивільній службі і звання не нижче обер-офіцера по військовій, незалежно від походження, включалася «в вечные времена лучшему старшему дворянству» (Табель про ранги, п. 15), тобто набувала спадкового дворянства. Воно поширювалося і на дітей, народжених після отримання вказаного статусу. Батькові дозволялося клопотати, щоб одного з синів, народжених раніше присвоєння батькові дворянства, записали у дворяни.

Особи, які мали чин нижче 8 класу, набували особисте дворянство. Вони мали пільги та привілеї спадкового дворянства: звільнялися від тілесних покарань, рекрутської повинності, податків; але вони не могли передавати дворянства своїм дітям, не могли мати кріпаків і брати участь у корпоративному житті дворянства (Табель про ранги, п. 15). Дворянський статус також можна було отримати через одержані ордени; російськими дворянами вважалися й іноземці, які мали такий статус у себе на батьківщині. Але найважливішим джерелом дворянства залишалося народження.

За Петра I дворянство підпорядковувалося окремому відомству – Герольдмейстерській конторі, що з 1748 р. була перетворена у департамент Герольдії при Сенаті. Головним завданням герольдмейстера стала боротьба зі старим відхиленням дворян від служби. У лютому 1722 р. було видано спеціальну „Інструкцію Герольдмейстеру”, яка завершила формування процедури визнання дворянства [20].

Дворяни стали корпорацією, члени якої вважалися рівними між собою, хоча аристократія неохоче зближувалася з незаможним провінціальним дворянством. Всі дворяни отримували титул шляхетства, який раніше мала лише царська родина; їм надавалося право мати герби.

Таким чином, у цей період дворянство зазнало системної модифікації. У результаті реформ воно зі стану, права і переваги якого визначалися його походженням, стало станом військово-бюрократичним, права і переваги якого створювала і спадково визначала державна служба.

Маніфестом 1762 р. дворянство звільнялося від обов'язкової служби [16]. Представники цієї верстви отримали всілякі пільги, зокрема у заснуванні фабрик і заводів, торгівлі й винокурінні тощо.

На процес утвердження національного дворянства вплинули: Установа про губернії 1775 р. [25] Грамота на права та привілеї шляхетного російського дворянства 1785 р. [26]. В останній було підтверджено й узагальнено всі права дворянства – особисті, майнові, станові:

1. дворянське звання здобувалося у результаті нагородження російськими орденами;
2. дворяни не сплачували податків;
3. звільнялися від тілесних покарань;
4. шляхетність дворянина передбачала його недоторканність;
5. маєток дворянина неможливо було конфіскувати.

Скасування інституції Гетьманщини і запровадження імперської адміністрації супроводжувалося поступовим злиттям українських і російських соціальних структур. Цей процес був різко прискорений здійсненням місцевих реформ і втіленням у життя положень жалуваних грамот дворянству та містам. За короткий період, між 1782 і 1786 рр., у соціальній організації Гетьманщини відбулися драматичні зміни: українська шляхта стала частиною імперського дворянства. Катеринина жалувана грамота дворянству 1785 р. була стимулом для остаточного злиття російської й української еліт.

Генерал-губернатора М.Н. Кречетников ставився до шляхти незвичайно вороже. Він доносив Сенату про масові порушення у визначенні місцевого дворянства, стверджуючи, що 22 702 особи, що колись сплачували податки і не могли через те бути шляхетними, - тепер були включені до реєстру знаті [10]. Значно зменшивши кількість оподаткованих осіб, яким дозволялося отримати дворянство, імперська влада створила для цих нових кандидатів на статус дворянина незвичайно складну процедуру. Указом від 9 січня 1792 р. М. Кречетников наклав штрафи на невдалих кандидатів, а також на місцеву комісію дворянства, яка приймала сумнівні претензії [13]. Покарані були також ті особи, що не спромоглися довести своє шляхетне походження.

З 1766 р. заборонялося прийняття на військову службу дворян, якщо вони не мали офіційного підтвердження свого походження від департаменту герольдії [17]. В середині 1788 р. було уніфіковано процедуру внесення претендентів на дворянство до родовидної книги [19], а серпневий указ 1800 р. уточнював форму ведення родовидної книги [18].

На відміну від інших регіонів імперії на півдні України власниками землі мали можливість стати не дворяни, що закріплювалося Планом 1764 р. [21]. В подальшому це положення підтверджувалося новим планом заселення південного краю, розробленим у 1777 р. Г. О. Потьомкіним. Залюднивши свої ділянки, представники непривілейованих верств населення набували офіцерські чини і відповідно могли ініціювати процес нобілітації, перетворюючись таким чином на дворян. Відтак до лав південноукраїнських землевласників влилася значна кількість представників соціальних низів (купців, дрібних службовців, козаків тощо), а також іммігрантів.

Діяльність Герольдмейстерської контори викликала обурення і незадоволення серед української шляхти. Вона порушувала двадцятирічну місцеву практику, яка визнавала українську службу незаперечним свідченням дворянства. Нова шляхта розпочала боротьбу за повне визнання українських рангів.

У 1817 р. було видано імператорський указ, згідно з яким іноземці, які мали російське підданство й подали документи на оформлення російського дворянства, могли отримати цей статус лише « ... по заслугах, зроблених для російських Государів або Держави або при вислуженні чинів, що надають це звання російським підданим» [24].

Стаття 15 IX тому „Свода законів Российской империи” належним чином давала визначення дворянському стану: „Дворянське звання є наслідком діяльності та чеснот мужів, що начальствували у давнину й відзначили себе заслугами: перетворюючи саму службу у заслугу, вони здобули для нащадків своїх шляхетне достоїнство. Шляхетними вважаються всі ті, хто народжений від шляхетних предків, або монархами цим шляхетством пожалувані” [12].

У 1845 р. був прийнятий указ про обмеження вступу представників інших верств до дворянства, спадкове дворянство надавалося лише за вислугу чину майора та статського радника або за нагородження орденами Св. Георгія, Св. Володимира всіх ступенів та іншими російськими орденами першого ступеня.

Указом від 9 грудня 1856 р., виданим Олександром II, було підвищено класи чинів, які давали право на дворянство: особисте – 12-й для військових чинів і 9-й – для цивільних; спадкове дворянство – 6-й чин (клас) для військових (полковник) і 4-й – для цивільних

(дійсний статський радник). Ситуація з нагородженням орденами збереглася на рівні 1845 р. – спадкове дворянство давали лише перші ступені орденів (крім орденів Св. Георгія та Св. Володимира) [14].

Земська реформа 1864 р. та реформа міського самоуправління 1870 р., дали можливість дворянству отримати додаткові можливості для участі в організації місцевого самоврядування. Закон 1889 р. про земських начальників, які обиралися переважно з спадкових дворян, поєднав у руках представників цієї верстви судову та адміністративну владу [28, С.64].

У 1897 р. було створено Особливу нараду у справах дворянського стану, результатом роботи якої став указ від 28 травня 1900 р., що визначив умови набуття прав спадкового дворянства та порядок внесення дворянських родів у родовідні книги [15]. Царизм вдався до підвищення вимог для претендентів на дворянство: спадковим дворянином могла стати особа, яка мала орден Св. Володимира III ст.; отримати таку нагороду могли тільки цивільні чиновники IV класу й вище, а військові – починаючи з VI класу.

Стан почесних громадян було засновано імператорським маніфестом від 10 квітня 1832 р. Він являв собою прошарок між дворянством і купецтвом, за допомогою якого уряд намагався вирішити проблему - оберігати шляхетне російське дворянство від проникнення чужорідних елементів, підтримати і заохотити торгово-промисловий прошарок суспільства, стимулюючи торгово-підприємницьку та добродійну діяльність.

Купці були об'єднані в гільдії Катериною II. Маніфест від 17 березня 1775 р. відділив купців від нижніх станів грошовим еквівалентом в 500 рублів. Майновий ценз був підвищений жалуваною грамотою містам від 21 квітня 1785 р. Залежно від заможності купці отримували і свої привілеї. Так, купці 1-ї та 2-ї гільдій звільнялися від тілесних покарань [5].

Купці, які володіли капіталом понад 50 тис. руб., відносилися до категорії "именитых граждан". Це були капіталісти і банкіри, оптові торговці та судовласники, які перебували в міській адміністрації. До цієї категорії могли потрапити також вчені та художники. Вони займали більш привілейоване становище порівняно з купцями навіть 1-ї гільдії, відповідно, мали і більше особистих прав. В основі зарахування їх до даної категорії було не тільки майнове становище, а й заслуги перед суспільством і державою. Їм надавалися певні пільги: звільнення від тілесних покарань, рекрутської повинності, вони могли їздити містом в кареті, запряженій четвіркою коней. Також вони мали право подальшого набуття дворянства, їхні онуки могли клопотати про присвоєння їм дворянського звання за заслуги предків.

Імператор Павло I посилив купецькі позиції в суспільстві: у 1800 р. він ввів спеціальні звання для купців: комерції радника та мануфактур-радника. Ці звання прирівнювалися до VIII класу статської служби, що надавало привілеї:

- купувати села з кріпаками;
- бути нагородженими орденами і надалі просити про прийняття їхніх нащадків на цивільну службу на рівні з обер-офіцерськими дітьми;
- вступу до училищ та університетів;
- право носити мундир купцям 1-2-ї гільдій нарівні з дворянами.

Олександр I Маніфестом від 1 січня 1807 р. замість терміну «именитое гражданство» вводив «первостатейное купечество». До нього могли бути зараховані тільки купці 1-ї гільдії. Першорядний купець отримував право приїжджати до царського двору (особисто, без членів родини), йому дозволялося носити шпагу, записуватися до Оксамитової книги знатних купецьких родів (за прикладом дворянської).

Додаткова постанова про устрій гільдій та про торгівлю інших станів від 14 листопада 1824 р. розширила права купців 2-ї гільдії.

10 квітня 1832 р. звання першорядного купця було скасоване і замість нього вводився стан почесних громадян. Статус почесного громадянства в Російській імперії визначався «Законами о состояниях», які розділяли міських обивателів на п'ять станів: 1) почесні громадяни; 2) гільдійське купецтво, місцеве та купецтво з іншого міста; 3) міщани або посадські; 4) ремісники або цехові; 5) робочі люди [6].

Таким чином, в першій половині XVIII ст. дворянство зазнало системної модифікації. У результаті перетворень воно зі стану, права і переваги якого визначалися його походженням, стало станом військово-бюрократичним, права і переваги якого створювала і спадково визначала державна служба.

З 1775 р. на південноукраїнські землі було поширено положення „Установ про губернії”, за якими вперше отримувала право на офіційне існування посада предводителя регіонального дворянства. Фінальним акордом щодо юридичного визнання прав дворянства Російської імперії стала жалувана грамота дворянству 1785 р. У 1832 р. юридично вводився новий стан – почесні громадяни, який формувався і закріплювався правовими нормами починаючи з 1775 р.

Особливістю правового поля Південної України був той факт, що в ньому діяли не тільки норми вироблені та санкціоновані центральним урядом, а й такі, що були породжені місцевою адміністрацією. Їх поява обумовлювалася особистою волею можновладців, а почасти – існуючими традиціями. Нерідко такі правові положення не відповідали діючому імперському законодавству і не доводилися до відома відповідних центральних державних органів влади.

За своєю етнічною приналежністю більшість дворян і почесних громадян становили росіяни та балканські іммігранти (серби, македонці, чорногорці, болгары, молдавани, греки тощо). Значну частку дворянської верстви регіону також становили українці. Почасти вони були представлені старшиною Лівобережної України. Їх nobilitація відбувалася через табельні чини, які вони отримували як державні службовці або на основі положень Плану 1764 р. про заселення земель.

Після жовтневих подій 1917 р. дворянство та почесні громадяни згідно з Декретом про землю (1917 р.) були позбавлено власності на неї, а за Декретом ЦВК та РНК «Про знищення станових і цивільних чинів» (1917 р.) – станового статусу і привілеїв.

Список використаної літератури

1. Абросимова С. В. Книга Д. І. Яворницького „Історія села Фаліївки-Садової” та генеалогія родини Синельникових – Комстадіусів // Письма потомков Ивана Максимовича Синельникова – первого губернатора Екатеринослава / [Составители С. В. Абросимова, В. В. Синельников]. – Одесса : Астропринт, 1999. – С. 7–11.
2. Белоусова Л. Интеграция евреев в российское сословное общество: почетные граждане города Одессы еврейского происхождения // Альманах "МОРИЯ". – 2006, № 5 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.moria.hut1.ru/ru/almanah_05/01_02.htm.
3. Бойко А.В. Джерела з соціально-економічної історії Південної України останньої чверті XVIII століття / А. В. Бойко.: автореф. дис. ... докт. іст. наук: Спец. 07.00.06– К., 2001. – 37 с.
4. Бойко А.В. Соціальна історія Південної України останньої чверті XVIII століття (проблема суспільних груп) / А. В. Бойко // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – 2000. – Вип. XI. – С.100–106.
5. Донік О. М. Соціальний статус купецької верстви в підросійській Україні наприкінці XVIII – у XIX ст. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/xix/8/6.pdf>.
6. Законы о Состояниях (Св. Зак., т. IX). – М., 1894. – 476 с.
7. Когут З. Російський централізм і українська автономія: Ліквідація Гетьманщини, 1760— 1830. – К.: Основи, 1996. – 317 с.
8. Константинова Ю. В. Дворянство Південної України в другій половині XIX – на початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Ю. В. Константинова. – Донецьк, 2012. – 20 с.
9. Литвинова Т.Ф. Соціально-побутова адаптація переселенців на Південь України на початку XIX ст. / Т. Ф. Литвинова // Історія і культура Придніпров'я. Невідомі та маловідомі сторінки. – 2013. – Вип. 10. – С. 145-149.
10. Миллер Д. Очерки из истории и юридического быта старой Малороссии. Превращение козацкой старшины в дворянство // Киевская старина. – 1897. – № 3. – С. 354.
11. Мільчев В.І. Нікола Велічков – представник дворянства болгарського походження на Півдні України у XVIII ст. / В.І. Мільчев // Південна Україна XVIII – XIX ст. Записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України Запорізького державного університету. – 1999. – № 4(5). – С. 237–240.
12. Порядок дворянских выборов // Свод законов Российской империи. Законы о состояниях. – СПб., 1904. – Кн. I. – Ч. II. – С. 300.

13. Про суворі заходи Кречетникова пише Д. Міллер: Міллер Д. Очерки из истории и юридического быта старой Малороссии. Превращение козацкой старшины в дворянство // Киевская старина. – 1897. – № 3. – С. 354.
14. ПСЗ – 2. – Т. XXXI. – № 31236. – С. 1032–1033.
15. ПСЗ – 1. – Т. XX. – № 18681. – С. 551–552.
16. ПСЗ – 1. – Т. XV. – № 11444. – С. 912–915.
17. ПСЗ – 2. – Т. XVII. – № 12610. – С. 631–632.
18. ПСЗ – 1. – Т. XXVI. – № 19531. – С. 275–277.
19. ПСЗ – 1. – Т. XXIII. – № 16968. – С. 239–241.
20. ПСЗ – 1 – Т. VI. – № 3896. – С. 497–503.
21. ПСЗ – 1. – Т. XVI. – № 12099. – С. 657 – 667.
22. ПСЗ – 1. – Т. VI. – № 3705. – С. 290.
23. ПСЗ – 1. – Т. VI. – № 3890. – С. 486–493.
24. ПСЗ – 1. – Т. XXXIV. – № 26714. – С. 99–100.
25. ПСЗ – 1. – Т. XX. – № 14392. – С. 229–304.
26. ПСЗ – 1. – Т. XXII. – № 16187. – С. 344–358.
27. Сурева Н.В. Джерела з історії дворянства Південної України останньої чверті XVIII – першої чверті XIX століття / Н. В. Сурева: дис. ... канд. іст. наук. – Спец. 07.00.06. – Запоріжжя, 2004. – 253 с.
28. Циганенко Л.Ф. Дворянство Півдня України (друга половина XVIII ст. – 1917 р.) / Л.Ф. Циганенко: дис. ... докт. іст. наук. – Спец. 07.00.01. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – 555 с.

Аннотация

Гедё А. В., Паршина Е. А. Правовой статус дворянства и почетных граждан Юга Украины (вторая половина XVIII – начало XX вв.).

В статье осуществлен теоретический и фактологический анализ правового статуса привилегированных групп населения: дворян и почетных граждан Южной Украины во второй половине XVIII – начале XX вв. Исследовано юридическое оформление южноукраинского дворянства, происходившее в рамках действующего законодательства.

Отмечено, что сословие почетных граждан представляло собой прослойку между дворянством и купечеством, с помощью которого правительство пыталось решить проблему – оберегать дворянство от проникновения чужеродных элементов, поддержать и поощрить торгово-промышленный слой общества, стимулируя торгово-предпринимательскую и благотворительную деятельность.

Проанализированы законодательные акты, которые регламентировали процесс нобилизации региональной аристократии, ее инкорпорацию в ряды российского дворянства и почетных граждан. Установлено, что в формировании аристократии Южной Украины приняли участие представители различных этносов что свидетельствует о ее полиэтничном составе.

Ключевые слова: дворянство, почетные граждане, законодательные акты, Южная Украина.

Summary

Gedo A. V., Parshina K. A. The legal status of the nobility and honorable citizens of the South of Ukraine (the second half of the XVIII – beginning of XX centuries).

The article presents the theoretical and factual analysis of the legal status of the privileged groups: the nobility and honorable citizens of the South of Ukraine in the second half of the XVIII - early XX centuries. Investigated the juridical registration of the South Ukrainian nobility, takes place in the under existing law.

It is noted that soloviestoyanie of the honorable citizens is a layer between the nobility and the merchant with which the government was trying to solve the problem - to protect the nobility of the penetration of alien elements, to support and encourage the commercial and industrial segment of society, stimulating trade and business and philanthropic activities.

The legislative acts that regulate the process of the ennoblement of regional aristocracy, its incorporation into the ranks of the Russian nobility and honorable citizens were analyzed. It was found

that the formation of the aristocracy of the Southern Ukraine was attended by the representatives of various ethnic groups that indicates to its polytechnic composition.

Keywords: the nobility, honorable citizens, legislation, Southern Ukraine.

УДК 327.8(477+478.9)

І. А. Гладченко

ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА МОЛДОВИ ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРИДНІСТРОВСЬКОГО КОНФЛІКТУ (1992-2015 РР.)

Реферат. Придністров'я вже 25 років є однією з конфліктних зон на теренах СНД. Внаслідок протяжності східного кордону невизнаної Придністровської Молдавської Республіки фактично по українсько-молдовському кордоні, тема врегулювання придністровського конфлікту була і залишається актуальною як для Молдови, так і для України.

У зв'язку з активним інтеграційним процесом Молдови та України у ЄС та НАТО існує реальна загроза «розмороження» придністровського конфлікту з ініціативи РФ та перетворення його на дестабілізуючий фактор у регіоні.

У статті розглянуто основні напрями українсько-молдовського співробітництва у вирішенні придністровського конфлікту, вказано на необхідність його вирішення та зацікавленість у цьому України на тлі євроінтеграції. Окреслено суть основних двосторонніх та міжнародних договорів з врегулювання конфлікту.

Ключові слова: локальний конфлікт, СНД, Придністров'я, сепаратизм, ПМР, «5+2», українсько-молдовський кордон, ГУАМ, євроінтеграція.

Придністровська Молдавська Республіка (ПМР) – де-юре є частиною Республіки Молдова, але де-факто вже більше двадцяти років є зоною конфлікту інтересів Європи та Росії у Східній Європі. Сценарій розвитку придністровського конфлікту та хід війни на сході України мають багато спільних рис. Україна, яка з самого початку заявила про свою готовність допомогти у вирішенні придністровського конфлікту, має зробити певні висновки та екстраполювати їх на вирішення конфлікту на сході держави. Молдова, у свою чергу, має не допустити «кримського сценарію» у Придністров'ї, про що застерігають міжнародні експерти [8]. Саме тому вивчення та аналіз розвитку придністровського конфлікту є актуальним не лише у науково-теоретичному, а й практичному плані.

Території Придністров'я та України пов'язують дві міжнародні залізничні магістралі, три магістральних автодороги міжнародного значення (Одеса-Брест, Кишинів-Волгоград, Тирасполь-Вінниця) [2, с. 253]. Крім того, східний кордон невизнаної держави співпадає зі східним кордоном Молдови з Україною, а це означає, що втрата контролю за ним може бути згубним для соціально-політичного, економічного життя обох держав та їх репутації на міжнародній арені.

Як і інші подібні локальні конфлікти на теренах СНД, придністровське протистояння перебуває у замороженому стані і є невирішеним. Згідно з визначенням, яке надає Інститут миру США (неурядова незалежна організація), нерозв'язаними є конфлікти, що зберігаються протягом тривалого часу, не вирішені шляхом прямих переговорів чи за посередництва зі сторони [3, с. 321].

Автор статті прагне насамперед визначити основні напрями українсько-молдовського співробітництва та основні форми участі України у вирішенні придністровського конфлікту, як передумови формування оптимальних умов для прискореної інтеграції до ЄС.

Виходячи з того, що Україна та Молдова найбільше зацікавленими в ефективній співпраці щодо забезпечення стабільності в регіоні, національної безпеки та інтеграції до ЄС, а проблема Придністров'я є серйозною завадою для Молдови та України на цьому шляху, вітчизняна історична та політична наука мають глибше вивчати цю актуальну проблему і пропонувати конструктивні рекомендації щодо її розв'язання.